

Nr 167.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd-
jande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas be-
kämpande; given Stockholms slott den 13 mars 1953.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att till understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande beviljas statsbidrag med tillhoppa högst 10 miljoner kronor att utgå med belopp, motsvarande vad föreningen för-
mår hopbringa genom insamling från enskilt håll under tiden 1 juli 1953
—30 juni 1955. Medlen avses skola användas för cancerforskning. För
budgetåret 1953/54 äskas för ändamålet ett reservationsanslag av 5 mil-
joner kronor.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HEDLUND, LINDELL, NOR-DENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga om *understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande* samt anför därvid följande.

Framställning av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande.

I skrivelse den 29 oktober 1952 hemställer riksföreningen om rätt för skattskyldig att vid statlig inkomstbeskattning njuta avdrag för penninggåva till föreningen. I huvudsak anföres följande.

Kräfta är f. n. vår mest förhärjande folksjukdom. Årligen dö 11 å 12 000 svenskar i kräftsjukdomar. Trots att förbättrade metoder för kräftsvulster-
nas diagnostik, kirurgiska avlägsnande och strålbehandling kommit i allmänt bruk och medfört gynnsammare läkningsresultat, har antalet dödsfall i kräftea oavbrutet ökat.

För ett framgångsrikt bekämpande av kräftsjukdomarna erfordras en intensiv och omfattande forskningsverksamhet med anknytning till praktiskt taget alla områden inom medicinsk och naturvetenskaplig forskning. Till en del kan denna verksamhet vara inriktad på att nå omedelbara praktiska resultat, men till en mycket stor del måste den gå ut på lösandet av mera avlägsna problem och bedrivs på lång sikt.

Den skrämmande utvecklingen på kräftsjukdomarnas område har på senare tid i många kulturländer utlöst en intensiv verksamhet inom kräftforskningen och stimulerat till betydande ekonomiska uppoffringar från såväl allmänt som enskilt håll. Även i Sverige är det absolut nödvändigt att utan dröjsmål uppbygga och underhålla en kräftforskning på bred bas och lång sikt. Vårt land har f. n. ett flertal högt kvalificerade forskare inom områden av betydelse för kräftforskningen, vilka forskare äro beredda att ställa sina krafter till förfogande. Det fordras emellertid härutöver medel för byggande och upprätthållande av laboratorier och forskningsavdelningar, anskaffning av modern teknisk apparatur och annan utrustning, avlöning åt forskare, assistenter och laboratoriepersonal m. m. Även om man i Sverige av naturliga skäl icke kan räkna med sådana massinsatser

för kräftforskningen, som förekomma i vissa andra länder, komma kostnaderna för forskningsverksamheten att uppgå till mycket höga belopp. Man måste ha ekonomiska garantier för lång tid framåt med hänsyn till åtskilliga forskningsuppgifters nödvändiga inriktning på längre sikt och behovet av att utbilda och kvarhålla kvalificerade forskare.

De ekonomiska resurser, som hittills stått till förfogande för kräftforskningen i Sverige, ha i förhållande till det stora behovet varit tämligen obetydliga. År 1951 bildades riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande med uppgift framför allt att söka anskaffa och tillhandahålla medel för uppbyggande och vidmakthållande av en inhemsk forskning på området. För att föreningens medel skola användas på ett så effektivt sätt som möjligt, biträdes föreningens styrelse av en forskningsnämnd, bestående av landets främsta vetenskapsmän inom de forskningsgrenar, som ha betydelse för studiet av kräftsjukdomarna.

Ordföranden i föreningens forskningsnämnd, professorn Arne Tiselius, har uppskattat det sannolika medelsbehovet för kräftforskningen till 2 å 3 miljoner kronor per år under de första åren samt till 3 å 4 miljoner kronor årligen för tiden därefter. Dessa belopp avse endast löpande forskningsutgifter och sålunda icke större engångsinvesteringar, såsom byggnader, apparatanläggningar m. m. Hittills har hos forskningsnämnden ansökts om anslag å nära 5 miljoner kronor. I början av år 1952 har föreningen företagit en landsomfattande insamling, varvid influtit omkring 1,5 miljoner kronor. Praktiskt taget samtliga bidrag ha utgjorts av mindre belopp. Emellertid måste föreningen för att få in tillräckliga medel söka utverka betydande bidrag även från industrier och andra företag samt från sådana enskilda personer, som ha förutsättningar att lämna större bidrag. En sådan insamling torde dock icke i nuvarande ekonomiska läge kunna genomföras, om icke lämnande av bidrag stimuleras genom att bidragsgivarna vid inkomstbeskattningen berättigas njuta avdrag för gåva till föreningen. Tidigare har här i landet genom dylika förmåner insamling av medel för skilda ändamål främjats, t. ex. gåvor till internationellt hjälparbete och till vissa försvarsändamål. I ett flertal främmande länder främjas kräftforskningen och annan samhällsgagnelig forskning genom beskattningsreglerna.

Föreningen hemställer att, om den avsedda förmånen lämpligen icke kan lämnas envar skattskyldig, som givit bidrag till föreningens verksamhet, i varje fall rörelseidkare erhåller möjlighet att göra avdrag. Föreningen avser nämligen att främst vända sig till denna kategori för att utverka större bidragsbelopp. Det erforderliga beloppet för den forskningsverksamhet, som föreningen avser att stödja, uppskattas till omkring 50 miljoner kronor.

Yttranden över riksföreningens framställning.

Över riksföreningens framställning ha utlåtanden avgivits av dels vissa myndigheter, som ha att tillgodose de skatterättsliga synpunkterna, dels ock två medicinska fackmyndigheter. De flesta myndigheterna av den förra kategorien ha visat en övervägande kritisk inställning till att understödandet av föreningens verksamhet skulle ske i form av avdragsrätt vid taxering till statlig inkomstskatt. De medicinska myndigheterna ha ställt sig positiva till framställningen.

Kammarrätten ifrågasätter icke annat än att ett bifall till föreningens framställning i hög grad skulle stimulera föreningens insamlingsverksamhet. Det torde dock knappast kunna förnekas, att starka skäl, såväl principiella som praktiska, tala emot bifall. Om den föreslagna avdragsrätten infördes, komme detta säkerligen i många fall att medföra, att de insamlingsbidrag, som lämnades av enskilda personer, till mer än hälften komme att finansieras av statsmedel. Vidare kan ett bifall till framställningen befaras komma att leda till att även andra sammanslutningar med i hög grad behjärtansvärda ändamål framföra krav på avdragsrätt. Om dessa krav i större utsträckning komme att bifallas, skulle lätt en icke önskvärd uppluckring av gällande skattelagstiftning komma till stånd. Emellertid torde övervägande skäl kunna anföras för den uppfattningen, att kräftsjukdomarna med hänsyn till sin utbredning och allvarliga karaktär intaga en särställning. Härtill kommer, att anledningarna till deras uppkomst och medlen för deras effektiva botande ännu i mycket äro outforskade. På grund därav och då anledning synes föreligga att antaga, att föreningens verksamhet kan bliva av avsevärd betydelse för ifrågavarande forskning, vill kammarrätten trots betänkligheterna tillstyrka föreningens framställning. Det synes visserligen å ena sidan innebära en orättvisa att icke medge alla skattskyldiga avdrag för av dem lämnade bidrag oavsett bidragens storlek. Å andra sidan tala starka praktiska skäl för att begränsa avdragsrätten. I första hand synes därvid böra föreskrivas som villkor för medgivande av avdrag, att bidraget uppgår till visst minimibelopp, förslagsvis 1 000 kronor. Mindre lämpligt torde vara att begränsa avdragsrätten till rörelseidkare.

Länsstyrelsen i Södermanlands län tillstyrker framställningen med hänsyn till det behjärtansvärda ändamålet. Det torde dock vara lämpligt att begränsa avdragsrätten nedåt till förslagsvis 100 kronor.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län framhåller, att den vetenskapliga forskning, som syftar till ett klarläggande av kräftsjukdomarnas djupare orsaker, med hänsyn till dessa sjukdomars allt större utbredning är av utomordentlig stor samhällelig betydelse. Då medel för bekostande av sådan forskning icke synas kunna åstadkommas i nödig utsträckning annat än genom frivilliga bidrag, har länsstyrelsen i princip intet att erinra mot den begärda avdragsrätten. Det bidrag från statens sida, som den ifrågasatta skatteeftergiften innebär, skulle, därest åtgärderna röna framgång, förvisso återvinnas genom i framtiden minskade utgifter för hälsovårdande ändamål. Rätt till avdrag bör skapas för samtliga förvärvskällor. Även i syfte att stimulera till större bidrag synes däremot avdragsrätt böra medgivas, endast om skattskyldigs gåvor uppgå till visst minimibelopp, förslagsvis 1 000 kronor. Medgivandet torde jämväl böra tidsbegränsas, exempelvis till två år.

Riksskattenämnden erinrar om den restriktiva hållning, som riksdagen tidigare intagit, när det gällt att via beskattningen tillgodose allmännyttiga ändamål. För en rationell taxering är det av väsentligt värde, att beskattningsreglerna hållas fria från bestämmelser om avdrag och förmåner av för beskattningen främmande natur. Sedan väl en eftergift skett till förmån för visst ändamål, har det varit svårt att avvisa andra liknande framställningar. Även om det ändamål, varom nu är fråga, får betecknas som en viktig allmän angelägenhet, är riksskattenämnden icke övertygad om att icke andra önskemål av samma betydelse finnas, vilka i lika mån borde tillgodoses. I varje fall föreligga icke här enligt nämndens mening sådana extraordinära förhållanden, som skulle kunna motivera en undantagslagstiftning. Nämnden finner sig därför böra avstyrka framställningen.

Överståthållarämbetet anför, att ehuru det synes vara av synnerlig vikt för det allmänna att ifrågavarande ändamål understöddes av staten, skäl dock icke föreligga, att så sker genom särreglering på området för den direkta beskattningen. I enlighet härmed kan överståthållarämbetet ej förorda bifall till framställningen.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser sig i anslutning till den principiella ståndpunkt, riksdagen i liknande fall intagit, icke kunna tillstyrka, att riksföreningens behov av medel tillgodoses på det sätt, som föreningen begärt.

Karolinska institutets lärarkollegium och *medicinalstyrelsen* ha tillstyrkt bifall till framställningen.

Departementspromemoria.

Inom inrikesdepartementet har upprättats en den 2 mars 1953 dagtecknad promemoria i ärendet, vari bl. a. anföres.

Vid ärendets behandling inom finans- och inrikesdepartementen har ansetts, att åtgärder borde vidtagas från statens sida för att främja bidragsgivningen till föreningen. Det statliga stödet har funnits böra bestämmas till ett belopp av högst 10 miljoner kronor. Den av föreningen föreslagna avdragsrätten vid inkomstbeskattningen bör emellertid av principiella skäl icke komma till användning. Ett likartat resultat som det av föreningen åsyftade synes kunna uppnås på annat sätt, nämligen genom att till bidragsgivare, som lämnar penningunderstöd till föreningens verksamhet, av statsmedel återbetalas viss andel av bidragsbeloppet. För att giva ungefär samma resultat som den av föreningen ifrågasatta skattebefrielsen torde statens återbetalningsandel böra bestämmas till hälften av lämnade bidrag. Av praktiska skäl bör dock såsom villkor för återbetalning av statsmedel föreskrivas, att bidraget uppgår till minst 1 000 kronor. I praktiken torde den minsta administrativa omgången ernås, om bidragslämnare, som är berättigad till återbäring, endast inbetalar hälften av det bidrag, för vil-

ket han bundit sig, varefter föreningen hos vederbörande statliga myndighet rekviderar återstoden. Återbetalning torde böra medgivas endast i fråga om bidrag, som inbetalas till föreningen under budgetåren 1953/54 och 1954/55. Å riksstaten för budgetåret 1953/54 torde under elfte huvudtiteln böra anvisas ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor för ändamålet. Anslaget torde böra ställas till medicinalstyrelsens förfogande, att disponeras för utbetalning till föreningen på rekvisition. Förslaget innebär alltså, att föreningens verksamhet under de närmaste två budgetåren skulle totalt kunna tillföras ett belopp av 20 miljoner kronor i form av "återbäringsberättigade" bidrag.

Med hänsyn till de betydande belopp, som staten enligt förslaget skulle lämna till förmån för ifrågavarande forskningverksamhet, synes det befoget, att det allmänna erhåller visst inflytande över hur forskningsmedlen förvaltas och fördelas. I detta syfte föreslås, att medlen skola tillföras en av riksföreningen förvaltnad forskningsfond och att i den av föreningen redan tillsatta särskilda forskningsnämnden, som har i uppdrag att besluta om de forskningsbidrag, som årligen skola utdelas ur fonden, skola ingå representanter, förutom för riksföreningen, för medicinalstyrelsen, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Konung Gustaf V:s jubileumsfond samt statens medicinska och naturvetenskapliga forskningsråd.

Yttranden över departementspromemorian.

Över departementspromemorian ha yttranden avgivits av statskontoret och medicinalstyrelsen. Vidare har riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande inkommit med en skrift med anledning av promemorian.

Statskontoret håller före, att det i departementspromemorian förordade bidragssystemet i sak måste innebära, att man i en annan och därtill mera komplicerad form medger avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för till föreningen lämnad gåva. Vid bifall härtill läser med fog kunna förväntas, att andra sammanslutningar med uppgift att bekämpa exempelvis barnförämlamning, reumatism och hjärtsjukdomar komma att göra framställningar om statligt stöd efter motsvarande grunder. Under sådana omständigheter och med erinran om att på åttonde huvudtiteln finnes upptaget särskilt anslag till främjande av medicinsk forskning (för innevarande budgetår å 1 320 000 kronor) avstyrker statskontoret jämväl förevarande förslag.

Medicinalstyrelsen har med hänsyn till den kritik, som ur skatterättsliga synpunkter riktats mot den av riksföreningen föreslagna understödsformen, intet att erinra mot att syftet med framställningen i stället tillgodoses genom de åtgärder, som angivas i departementspromemorian. Angeläget är dock, att förslaget genomföres på ett sätt, som icke leder till onödig administrativ omgång. Därvid synes den ordningen böra väljas, att föreningen skall äga att för varje budgetår av statsmedel erhålla lika stort belopp som den erhållit från enskilda bidragsgivare, dock med den begränsning, som följer av att statsanslaget skulle uppgå till högst 10 miljoner kronor. Den

av praktiska skäl såsom villkor för utfyllnad av statsmedel betingade föreskriften, att bidraget skulle uppgå till minst 1 000 kronor, synes vid sådant förfarande icke påkallad.

Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande framhåller, att cancerforskningen för att kunna ge resultat måste bedrivas under flera årtionden framåt och att det därför vore önskvärt, om statens bidrag kunde bestämmas till högst 20 miljoner kronor. Då föreningen anser sig ha större utsikter att insamla erforderliga belopp, därest underlaget för statens bidrag finge utgöras av medel insamlade under längre tid än två år, anhåller föreningen om utsträckande av tiden till tre budgetår. För att ernå ett system med minsta möjliga administrativa omgång hemställas, att föreningen måtte erhålla bidrag från staten med belopp, motsvarande det totalt insamlade belopp, som föreningen bevisligen kan redovisa under de föreslagna budgetåren. Utbetalningen torde lämpligen ske två gånger årligen efter rekvisition av föreningen. Om man icke behöver upprätthålla villkoret, att bidrag skall uppgå till 1 000 kronor för att utbetalning av statsmedel skall ske, kommer både staten och föreningen att göra en vinst i administrativt hänseende samt givarna av mindre bidrag att på ett värdefullt sätt stimuleras. Givarna av små belopp utgöra och komma säkerligen allt framgent att utgöra det största antalet av dem, som stödja föreningen.

Beträffande önskemålen, att det allmänna skulle erhålla inflytande över hur forskningsmedlen förvaltas och fördelas, göres ingen erinran från föreningens sida. Detta förutsätter dock ändring av föreningens stadgar.

Föreningens medel förvaltas av styrelsen, medan forskningsnämnden fördelar de medel, som styrelsen ställer till nämndens förfogande. Valet av styrelsens ordförande samt valet av ordförande i forskningsnämnden skall enligt föreningens stadgar underställas Kungl. Maj:t för stadfästelse. Forskningsnämnden skall bestå av ordförande och nio andra ledamöter. Vid val av ledamöter skall beaktas, att de olika för cancerforskningen betydelsefulla medicinska och naturvetenskapliga ämnesområdena bliva så allsidigt företrädade som möjligt. Nämndens ledamöter böra företrädesvis vara aktivt verksamma vetenskapsmän. Slutligen ingår enligt stadgarna i föreningens uppgifter att samarbeta med Konung Gustaf V:s jubileumsfond och cancerföreningen i Stockholm. Båda dessa institutioner äga utse huvudmän i föreningen. Jubileumsfondens sekreterare är ledamot av riksföreningens styrelse och arbetsutskott.

Departementschefen.

Med hänsyn till det betydande antal dödsoffer, som kräftsjukdomarna årligen kräver, och de svåra lidanden, som är förenade med dessa sjukdomar, måste desamma hänföras till våra allvarligaste folksjukdomar. Det

är en angelägenhet av stor vikt både för individen och samhället, att möjligheter skapas att framgångsrikt bekämpa dessa sjukdomar. Alltjämt är emellertid många av de grundläggande problemen angående cancers natur, diagnostik och terapi olösta. Kampen mot kräftan måste därför i första hand inriktas på att få till stånd en effektiv forskningsverksamhet på området. Härför krävs, att betydande ekonomiska resurser står till förfogande.

Att klarlägga folksjukdomarnas orsaker och finna medel för deras bekämpande är givetvis i hög grad en uppgift för det allmänna. Då riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande nu avser att genom insamling av medel från företag och enskilda skapa förutsättningar för att genomföra ett långsiktigt forskningsprogram på cancerområdet, bör dock staten icke frånsäga sig detta stöd från enskilt håll. Tvärtom är det önskvärt, icke endast att staten aktivt stöder föreningens verksamhet utan även att det statliga stödet lämnas i sådan form, att bidragsgivningen från privat håll uppmuntras i största möjliga utsträckning. Av principiella skäl anser jag mig emellertid böra avstyrka, att bidragslämnandet främjas genom skattebefrielse. Jag finner det tillfyllest att härutinnan erinra om att bevillningsutskottet nyligen (betänkande nr 9/1953) avstyrkt en vid innevarande års riksdag väckt motion om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller för befrämjande av forskning under åberopande av den tidigare från riksdagens sida uttalade uppfattningen, att främjandet av allmännyttiga ändamål icke bör ske genom lättnader vid beskattningen utan att, i den mån stöd från statens sida för något ändamål befinnes påkallat, detta stöd bör lämnas genom anslag.

Genom den i departementspromemorian föreslagna formen för det statliga stödet åt föreningen åsyftades att främja den enskilda bidragsgivningen på ett sätt, som i stort sett skulle giva samma resultat som skattebefrielse för gåvor till föreningen. Föreningens nu gjorda hemställan att, för undvikande av administrativ omgång, statens stöd skall lämnas genom tillskott av belopp, motsvarande vad som visas ha insamlats från andra håll, tillgodoser samma syfte. Jag har därför intet att erinra mot att statens bidrag utgår på detta sätt. Vid detta ställningstagande synes det icke påkallat att för rätt till bidrag från staten föreskriva, att gåva från enskilt håll skall uppgå till visst minimibelopp. Däremot anser jag mig böra fasthålla, att det statliga stödet begränsas till högst 10 miljoner kronor. Jag kan ej heller biträda föreningens yrkande, att för beräkning av statens tillskott hänsyn toges till andra bidrag än sådana, som inbetalas till föreningen under de två närmast kommande budgetåren.

I detta sammanhang må framhållas, att krav på liknande statligt stöd kan väntas från organisationer för bekämpande av andra folksjukdomar. Jag anser emellertid, att kräftsjukdomarna står i en viss särklass, och är icke f. n. beredd att ge sådana andra föreningar samma förmåner.

Jag förordar alltså, att staten lämnar ett bidrag till riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande motsvarande summan av de donationer, andra gåvomedel eller insamlingsmedel, som under tiden 1 juli 1953—30 juni 1955 tillgodoföres föreningens verksamhet, dock med högst 10 miljoner kronor. Vad beträffar ordningen för utbetalningen av bidraget föreslår jag, att detsamma utbetalas efter utgången av varje halvår, sedan föreningen lämnat för detsammans bestämmande erforderliga uppgifter. Med hänsyn till att endast en del av bidraget torde kunna ifrågakomma för utbetalning under nästa budgetår, föreslår jag, att medelsanvisningen för budgetåret 1953/54 begränsas till 5 miljoner kronor. Återstoden torde böra anvisas för budgetåret 1954/55.

Såsom anförts i departementspromemorian finner jag det befogat, att staten tillförsäkras visst medinflytande över hur forskningsmedlen fördelas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, såsom villkor för utbetalande av statens bidrag till riksföreningen, meddela de föreskrifter, som härvid anses erforderliga.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Örtenberg.